

Abdurashidov Ikromjon Abror og‘li

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti,

Sharq filologiyasi fakulteti talabasi

Email: ikromjon888@icloud.com

Ilmiy rahbar: Yakubova Fotima Baxtiyarovna

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti o‘qituvchisi

E- mail: ladycat87-87@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada xitoy tilidagi eng qiziqarli va chuqur ma’noga ega so‘zlar va iboralar kengroq tahlil qilinadi. Jumladan, “缘分”, “加油”, “吃醋”, “人山人海”, “慢慢来”, “面子” kabi tushunchalar nafaqat lingvistik, balki madaniy, falsafiy va ijtimoiy nuqtayi nazardan yoritiladi. Har bir so‘zning yuzaki tarjimasidan tashqari, uning ortida yashiringan milliy mentalitet, qadriyatlar va hayot falsafasi ham ochib beriladi. Shu bilan birga, maqolada xitoy tilini o‘rganish orqali xalqning dunyoqarashi va tafakkur tarzini chuqurroq anglash mumkinligi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: xitoy tili, mandarin, iyerogliflar, xitoy madaniyati, iboralar, metafora, yuánfèn, jiāyóu, miànzi, lingvistika, til falsafasi, madaniyatlararo muloqot, tarix

Xitoy tili (mandarin) dunyodagi eng qadimiy, murakkab va boy tillardan biri hisoblanadi. U faqat aloqa vositasi bo‘libgina qolmay, balki ming yillik tarix, falsafa va o‘ziga xos madaniyatni o‘zida mujassam etgan noyob tizimdir. Xitoy tilidagi so‘zlar qisqa bo‘lishiga qaramay, ular nafaqat leksik, balki konseptual ma’noga ega. Shuningdek, har bir iyeroglif o‘zining tarixiy kelib chiqishi va ramziy ma’nosi bilan ajralib turadi.

Masalan, iyerogliflar tarixiy voqealarni, qadriyatlarni va falsafiy tushunchalarni ifodalash vositasi sifatida xizmat qilgan. Shu bois xitoy tilini o‘rganish nafaqat yangi so‘zlar va grammatikani o‘rganish, balki butun bir madaniyatni anglash demakdir.

Qiziqarli so‘zlar va ularning ma’nolari:

1. 缘分 (yuánfèn) — “Taqdir” yoki “nasiba”

Yuánfèn tushunchasi Xitoy madaniyatida juda muhim o‘rin tutadi. So‘zning asl mazmuni ikki insonning uchrashuvi yoki aloqasi tasodifiy emas, balki oldindan belgilangan taqdir natijasi ekanini bildiradi. Bu tushuncha sevgida, do‘stlikda, hatto ishbilarmonlik munosabatlarida ham qo‘llaniladi.

Madaniy jihatdan, yuánfèn Xitoy falsafasidagi taoizm va konfutsiylik qarashlariga bog‘liq. U insonlar orasidagi tabiiy muvozanat va uyg‘unlikni ta’kidlaydi. Shu bilan birga, bu tushuncha hayotiy voqealarni qabul qilishda sabr va tushunishga undaydi: inson har narsani nazorat qila olmaydi, lekin har bir uchrashuv yoki voqea uchun qadriyat bor.

2. 加油 (jiāyóu) — “Davom et!”, “Olga!”

20-Mart, 2026-yil

Jiāyóu iborasi soʻzma-soʻz “yoqilgʻi qoʻshmoq” degan maʼnoni bildiradi, lekin kundalik nutqda u ruhlantiruvchi ibora sifatida ishlatiladi. Masalan, sport musobaqalari, imtihonlar yoki ish faoliyatida bir-birini qoʻllab-quvvatlash uchun ishlatiladi.

Bu iboraning tarixi ham qiziq: qadimda u temir yoʻl qurilishi yoki mehnat jarayonida ishlayotgan odamlarni ruhlantirish uchun ishlatilgan. Hozirgi kunda esa u global miqyosda, jumladan, Xitoy film va seriallarida, internet memlarida va ijtimoiy tarmoqlarda keng qoʻllanadi. Jiāyóu shuningdek, xitoy jamiyatidagi jamoaviy ruh va qoʻllab-quvvatlash tamoyillarini aks ettiradi.

3. 吃醋 (chī cù) — “Rashk qilmoq”

Soʻzma-soʻz tarjimasida “sirka ichmoq” boʻlsa-da, aslida rashk qilmoq degan maʼnoni bildiradi. Bu ibora qadimiy xitoy hikoyalari va adabiyotida ishlatilgan metaforaga asoslangan. Masalan, sirka achchiqligi va keskinligi insonning ichki hissiyotini ramziy tarzda ifodalaydi.

Chī cù iborasi xitoy tilining metaforaga boyligini va hissiyotlarni ifodalashdagi poetikligini koʻrsatadi. Shu bilan birga, u ijtimoiy munosabatlarda oʻzini tutish va hissiyotlarni boshqarish madaniyati bilan bogʻliq.

4. 人山人海 (rén shān rén hǎi) — “Odam togʻi, odam dengizi”

Bu ibora gavjum joylarni tasvirlashda ishlatiladi. Masalan, bayramlarda, bozor yoki turistik joylarda odamlarning koʻpligi shu ibora bilan ifodalanadi.

Uning metaforik kuchi shundaki, u tinglovchining tasavvurida jonli manzara yaratadi. Shu tarzda, xitoy tilida tasviriy va poetik ifodalarning kuchi juda yuqori. Bu ibora nafaqat nutqda, balki sheʼriyat va adabiyotda ham keng qoʻllaniladi.

5. 慢慢来 (màn man lái) — “Asta-sekin qil”

Màn man lái iborasi sabr, muvozanat va izchillikni ifodalaydi. Xitoy falsafasida, ayniqsa taoizmida, shoshqaloqlikdan tiyilish va tabiiy jarayonlarga ergashish qadrlanadi. Shu sababli bu ibora hayotiy maslahat sifatida keng tarqalgan: ishlarni tezlashtirishga urinish oʻrniga, har bir ishni puxta va xotirjam bajarish tavsiya qilinadi.

6. 面子 (miànzi) — “Obroʻ”, “Yuz”

Miànzi tushunchasi xitoy jamiyatida insonning obroʻsi, nufuzi va ijtimoiy mavqeiini ifodalaydi. Shu bilan birga, yuzni saqlash yoki yoʻqotish jamiyatdagi hurmatga toʻgʻridan-toʻgʻri taʼsir qiladi.

Xitoy ijtimoiy qadriyatlarida miànzi tushunchasi shunchalik muhimki, koʻplab qarorlar va xatti-harakatlar uni saqlash tamoyiliga asoslanadi. Shu sababli xitoy madaniyatida “yuzni saqlash” koʻpincha ijtimoiy uygʻunlik va munosabatlarni saqlash bilan bogʻliq.

Qoʻshimcha qiziqarli soʻzlar

• 心累 (xīn lèi) — “yurak charchadi”, ruhiy charchoqni bildiradi.

• 随缘 (suí yuán) — “taqdirga qoʻyib berish”, voqealarni majburlamaslik gʻoyasini ifodalaydi.

• 风水 (fēngshuǐ) — tabiiy va kosmik muvozanatni saqlashga oid tushuncha, hayot tarzi va joylashuv falsafasi bilan bogʻliq.

20-Mart, 2026-yil

• 孝顺 (xiàoshùn) — ota-onaga hurmat va e'tibor ko'rsatish, konfutsiylik qadriyatlarning markazi.

Bu so'zlar nafaqat lug'aviy ma'noga ega, balki Xitoyning qadriyatlari, ijtimoiy qoidalar va falsafiy qarashlarini ham ochib beradi.

Xulosa. Xitoy tilidagi so'zlar va iboralar oddiy lug'aviy birliklardan ko'ra kengroq — ular butun bir madaniy kod, falsafiy qarash va tarixiy tajribani o'zida mujassam etadi. Har bir iyeroglif shakli, talaffuzi va ma'nosi orqali o'ziga xos hikoya so'zlaydi.

Xitoy tilini o'rganish orqali inson nafaqat so'zlashishni, balki boshqa xalqning dunyoqarashi, qadriyatlari va tafakkur tarzini chuqurroq anglaydi. Shu bois xitoy tili bugungi globallashuv davrida nafaqat amaliy, balki madaniy va intellektual jihatdan ham katta ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Li, C. N., & Thompson, S. A. *Mandarin Chinese: A Functional Reference Grammar*. University of California Press.
2. Yip, P., & Rimmington, D. *Chinese: A Comprehensive Grammar*. Routledge.
3. Ross, C., & Ma, J. *Modern Mandarin Chinese Grammar*. Routledge.
4. DeFrancis, J. *The Chinese Language: Fact and Fantasy*. University of Hawaii Press.
5. Online manbalar:
  - ChinesePod (www.chinesepod.com)
  - BBC Languages – Chinese
  - Pleco Dictionary App